

R2P vs. Suveränitet

En jämförande fallstudie av argumentationen inför
interventionerna i Kosovo och Libyen

Abstract (svenska)

Världen blir alltmer globaliserad och statsgränsen har inte samma betydelse. Det internationella samfundet växer snabbt där stater blandar sig i varandras angelägenheter alltmer. Humanitära interventioner sker i större utsträckning och intresset att ingripa har ökat mycket senaste åren. Uppsatsen ämnar göra en jämförande fallstudie med interventionerna Kosovo och Libyen som studieobjekt. Med utgångspunkt i teorin om tre olika traditioner att resonera kring humanitära interventioner, realism, rationalism och revolutionism, analyseras FN:s permanenta medlemsstaters argument inför interventionerna i respektive fall. Det internationella samfundets inställning till interventioner tycks ha genomgått en förändring genom åren med påverkan av principen R2P, där staters suveränitet fått mindre betydelse medan mänskliga rättigheter väger tyngre. Utifrån argumenten tycks R2P haft en betydelse, dock inte så stor som förväntat. Den största skillnaden fallen emellan är val av retorik då fokus förflyttats från statssuveräniteten till skyldigheten att skydda befolkningen och mänskliga rättigheter.

Nyckelord: ”Responsibility to protect”, suveränitetsprincipen, humanitär intervention

Antal ord: 9 164

Abstract (engelska)

The world is moving towards globalization, and borders do not have the same meaning as they used to have. The international community is growing with countries getting more involved in each other's businesses. Humanitarian interventions are getting more common and the will to intervene has grown. The purpose of this study is to do a comparative case study with the interventions in Kosovo and Libya as cases. Based on the theory of three different traditions of looking at humanitarian interventions, realism, rationalism and revolutionism, this study will analyze the arguments made by the permanent members of the UN in each of these two cases. The attitude shown by the international community concerning interventions seems to have changed since the introduction of the R2P principle, where before, the sovereignty of states was considered most important, whereas now human rights are in focus. Based on the arguments made, R2P seems to have made a difference although it might not have been as big one. The most noticeable change between the two cases were found in the rhetoric used rather than the actions taken, as focus has changed from the sovereignty of states towards protection of civilians and the upholding of human rights.

Keywords: "Responsibility to protect", state sovereignty, humanitarian intervention

Words: 9 164

Innehållsförteckning

1	Förord	1
2	Förkortningar	2
3	Inledning	3
	3.1.1 Syfte	4
	3.1.2 Frågeställning.....	4
	3.1.3 Avgränsningar.....	4
4	Metod och material	6
	4.1 Metod	6
	4.2 Material	7
	4.2.1 Källkritik	8
5	Teori	9
	5.1 Realism	9
	5.2 Rationalism	9
	5.3 Revolutionism	11
	5.4 Sammanfattning	12
6	Humanitär intervention	13
	6.1.1 Suveränitetsprincipen.....	14
	6.1.2 Responsibility to protect	14
7	Kosovo	18
	7.1 Bakgrund.....	18
	7.2 Resolutioner	19
	7.2.1 Resolution 1199	19
	7.2.2 Säkerhetsrådets möte nr. 3930	20
8	Libyen	23
	8.1 Bakgrund.....	23
	8.2 Resolutioner	24
	8.2.1 Resolution 1973	24
	8.2.2 Säkerhetsrådets möte nr. 6498	25
9	Analys	29
	9.1 Ryssland.....	29

9.2	Kina.....	30
9.3	Storbritannien.....	31
9.4	USA	32
9.5	Frankrike.....	32
10	Slutsats	34
11	Referenser.....	35

1 Förord

Någon sa till mig innan jag började skriva min kandidatuppsats att det skulle kännas som att ”cykla på en punkterad cykel”. Om inte innan så förstår jag verkligen nu vad den personen menade. Det har absolut varit kul då mitt ämnesval har varit bra men det har inte varit lätt. Det har gått upp och ner men jag är nöjd med slutresultatet eftersom jag vet att jag kämpat och gjort mitt bästa. Hoppas du som läsare finner uppsatsen intressant, nu ska jag ta sovmorgon!

2 Förkortningar

R2P	Responsibility to protect
FN	Förenta nationerna
ICISS	International Commission on Intervention and State Sovereignty
NATO	North Atlantic Treaty Organization
UCK	Kosovo Liberation Army

3 Inledning

Allt fler länder i världen hoppar på globaliseringens tåg i takt med att teknologiska landvinningar och en handel över gränserna, som saknar motstycke i historien, gör det möjligt. Fördelarna med ett gemensamt, uppkopplat, involverat internationellt samfund är lätta att inse med ett utbyte av varor och tjänster, erfarenhet och kunskap som stora förtjänster. Men vilka är nackdelarna? Har vi exempelvis ett väl utformat regelverk på plats för att hantera denna ”nya” värld, där länder lägger sig i varandras affärer till höger och vänster mest hela tiden? Andra sidan av myntet är frågan om ansvar. Vilket ansvar har vi för våra medmänniskor? Vilket ansvar har vi för staters suveränitet? Ska vi ingripa för att förhindra mänskligt lidande där vi kan hitta det, oavsett vad världsländet tycker om saken? Det är ett dilemma som ännu inte fullt ut fått sin lösning. USA har länge kritiserats för sin iver att ingripa i konflikter långt utanför sina egna gränser. Vietnamkriget är kanske det mest kritiserade kriget i världshistorien, och Irakkriget har även det sin beskärda del belackare, men under senare år har Förenta Nationerna (FN) och North Atlantic Treaty Organization (NATO) via sina medlemsstater i större utsträckning än tidigare börjat följa USA:s exempel, om än med andra utfall, och kanske en annan värdegrund, som följd. Det handlar om moral, men att lagstifta om något så individuellt som synen på vad som är moraliskt riktigt och inte är självfallet väldigt svårt, och när länders ledare till följd av egenintressen i form av pengar eller makt ytterligare försvårar processen att ”göra det rätta” förstås hur invecklad problematiken är. Det jag intresserar mig av i denna studie är att närmare studera hur medlemsstaterna i FN följer denna utveckling och om det internationella samfundets inställning till att ingripa har förändrats och hur detta kan urskiljas i hur de uttryckt sig inför humanitära interventioner över tid. I dragkampen mellan en stats suveränitet och dess lidande befolkning spelar den relativt nya principen responsibility to protect (R2P) en roll. I detta arbete finner jag det intressant att studera om det skett en förändring över tid och i vilken omfattning det kan urskiljas bero på införandet av denna princip.

3.1.1 Syfte

Denna uppsats kommer att jämföra två fall av omfattande konflikter som lett till humanitära interventioner. Syftet med denna uppsats är att studera argumentationerna mellan FN:s säkerhetsråds medlemsstater inför interventionerna i dessa båda fall. Det intressanta i detta är att reflektera kring hur och om de permanenta medlemmarna framför sina argument på annorlunda sätt inför respektive resolutioner i fallen Kosovo och Libyen. Det skiljer ett flertal år konflikterna emellan och det internationella samfundets inställning till ingripande i främmande stater har möjligen förändrats över tid. I och med införandet av principen R2P blir det intressant att se hur denna eventuellt kan ha påverkat staters argument inför humanitära interventioner. De principer som i min uppsats främst kommer att vara centrala är suveränitetsprincipen och R2P. Syftet med detta är att jag tror att dessa möjligen behandlas i staternas argument.

I och med denna undersökning är syftet dels att få större förståelse för hur konflikterna såg ut i respektive fall och att analysera kring på vilka sätt statssuveräniteten och R2P strider mot varandra. Vidare vill jag beskriva upptrappningen som ledde fram till resolutionerna och hur argumentationen inför interventionerna såg ut för att sist kunna förklara utifrån teorier kring, realism, rationalism och revolutionism, om det går att urskilja en förändring i medlemsstaternas argument i och med införandet av R2P.

3.1.2 Frågeställning

Hur har det internationella samfundets inställning till humanitära interventioner förändrats i och med principen om responsibility to protect?

3.1.3 Avgränsningar

Uppsatsen ämnar studera fallen Kosovo och Libyen. Jag har valt att studera två fall för att kunna jämföra dessa med varandra. I jämförande syfte anser jag att två fall passade bra och var inom ramen för denna uppsats genomförbart. Valen gjorde jag främst på grund av att principen R2P inte var implementerad under interventionen i Kosovo till skillnad från interventionen Libyen. Jag vill i min uppsats fokusera på hur argumenten från de permanenta

medlemsstaterna inför interventionerna i respektive land eventuellt förändrades i och med införandet av R2P vilket valet av fall gör möjligt. Jag har valt att avgränsa mig till att studera de permanenta medlemsstaternas argument då dessa har vetorätt och uttalar sig inför interventionerna i båda fallen. Jag fokuserar också endast på hur dem väljer att argumentera för eller emot resolutionerna och analyserar sedan detta utifrån valet av min teori. Detta betyder att jag inte lägger fokus på bakomliggande faktorer som kan ligga i medlemsstaternas nationella intressen. Det finns fyra olika dokument som behandlar R2P varav jag har valt att definiera denna princip utifrån ICISS vilken var kommissionen som först utvecklade idén.

4 Metod och material

4.1 Metod

Denna uppsats kommer att försöka besvara frågan om det finns en förändring i medlemsstaternas argument inför humanitära interventioner från en tidpunkt till en annan och i och med införandet av R2P. För att studera detta har jag valt två olika fall från olika tidpunkter för att kunna jämföra dessa med varandra, en så kallad jämförande fallstudie. Jag har valt mina två fall Kosovo och Libyen för att undersökningen ska kunna göras på bästa sätt med ett relativt långt tidsspann mellan fallen. När medlemsstaterna röstade om resolutionerna angående Kosovo hade ännu inte principen om R2P införts till skillnad från Libyen då R2P var en etablerad princip. Dessa fall utgör på grund av detta två relevanta fall att studera för att besvara min forskningsfråga.

För att på bästa sätt framföra ett svar på min forskningsfråga och förklara det jag ämnar förklara i min uppsats finner jag att en begreppsdefinition av de mest centrala och betydande begreppen för min uppsats är på sin plats. Detta är även betydelsefullt för att läsaren ska få större förståelse för vad min uppsats behandlar. Begrepp som är mest centrala i uppsatsen är *humanitära interventioner*, *R2P*, och *suveränitetsprincipen*. Vidare läsning av arbetet kommer därmed erbjuda noga och utförliga definitioner av dessa tre begrepp. Jag anser dessa lägga grunden för min studie och finner det betydande att läsare utan förkunskaper ska kunna förstå min text och följa mitt resonemang¹.

Målet med en väl formulerad forskningsfråga och ett avgränsat ämnesval är att det ska uppnå inomvetenskaplig och utomvetenskaplig relevans vilket jag finner att denna uppsats gör. Den utomvetenskapliga relevansen innebär att ämnesvalet bör var relevant och intressant i någon mån för omvärlden. Detta bör till exempel vara ur en politisk eller ekonomisk aspekt. Genom

¹ Teorell-Svensson, 2007, s. 38

att studera argumenten inför humanitära interventioner i Kosovo och Libyen uppfylls den utomvetenskapliga relevansen ur båda dessa aspekter. För att även nå inomvetenskaplig relevans bygger min uppsats på redan befintlig forskning men där jag använder mig av teori och fall som inte tidigare studerats på detta sätt. På detta sätt eftersträvar jag att på något sätt ge ett bidrag till den redan existerande forskningen på ämnet, jag eftersträvar alltså kumulativitet².

4.2 Material

För att uppsatsens analys ska kunna besvara min frågeställning vill jag på bästa sätt utförligt beskriva mina analysenheter innan uppsatsen vidare ämnar förklara. Det finns främst två olika vägval när det kommer till att samla material till uppsatsen vilka är att använda sig av datainsamlingsmetoder eller redan existerande källor³. Då jag eftersträvar kumulativitet och vill att uppsatsen ska ha en stabil grund har jag valt att hämta mitt material från redan existerande källor. Detta är ett passande sätt att ge trovärdig bakgrund och en relevant utgångspunkt för min uppsats. Datainsamlingsmetoder är olika former av så kallade direktobservationer till exempel intervjuer och enkäter. Denna uppsats skulle eventuellt till viss del gynnas av intervjuer då detta kanske skulle bidra till en större insikt i FN:s säkerhetsråd och dess medlemmars resonemang men med den tidsrymd och inom ramen för denna typ av kandidatuppsats finner jag mitt val av materialinsamlingsmetod mer lämplig.

Uppsatsen grundar sig i både primär och sekundärmaterial. Främst har jag studerat de resolutioner som FN:s säkerhetsråds medlemmar har röstat om som har lett fram till interventionerna i båda fallen. I dessa framgår tydligt vad medlemsstaterna röstar om. Sedan tillkommer även material i form av dokumenterade rapporter av de möten som hålls för att rösta om resolutionen. I dessa protokoll finns argumenten som staterna uttrycker tydligt dokumenterat. Detta material är så kallade primärkällor. Uppsatsen behandlar även en del

² Teorell-Svensson, 2007, s. 18

³ Teorell-Svensson, 2007, s. 87

sekundärmaterial i form av vetenskapliga artiklar och väsentlig litteratur på området för att kunna redogöra för tidigare forskning och ge en relativt omfattande bakgrund till de två olika fallen jag valt att studera.

4.2.1 Källkritik

Det jag främst valt att titta på i min undersökning är FN:s säkerhetsråds medlemmars argument inför interventioner i Kosovo och Libyen. Denna information finns tillgänglig i dokumenterat material från de möten som hölls för att rösta om resolutionerna. Detta är primärkällor vilket är bra, dock är jag väl medveten om att argumenten i vissa fall inte är särskilt omfattande eller utförliga. Detta gör det ibland svårtolkat och studien förlorar därmed lite djup. Jag utgår dock ifrån att staterna i sina uttalanden har valt att säga det som för dem är viktigast och tolkar därifrån utifrån min teori för att kunna dra slutsatser kring hur dem möjligen förändrat sin ståndpunkt gällande humanitära interventioner. Det är även svårt att veta om bakomliggande nationella intressen ligger till grund för hur staterna väljer att uttala sig men detta är något jag inte valt att gå in djupare på i denna uppsats. Gällande min teori har jag utgått ifrån Alex J. Bellamys artikel *Humanitarian intervention and The Three Traditions* där han skriver om Martin Wights teori om tre olika traditioner för hur man kan resonera kring humanitära traditioner. Alex J. Bellamy skriver väldigt bra och har gått igenom de tre traditionerna utförligt men jag är medveten om att ett bättre alternativ kanske hade varit att utgå ifrån original författaren.

5 Teori

I Alex J. Bellamys artikel *Humanitarian Interventions and the Three Traditions* från 2003 behandlas Martin Wights teori kring hur vi tänker gällande det internationella samfundet. I retoriken och praktiken inom internationella relationer urskiljer Wight tre olika traditioner som alla är sammankopplade med varandra; realism, rationalism och revolutionism. Dessa tre traditioner förklarar hur vi resonerar kring humanitära interventioner.

5.1 Realism

Realismen är enligt Wight baserad på en ”maktpolitik”⁴. Realister menar att staten existerar för att främst skydda sina egna medborgare genom att tillhandahålla välfärd och trygghet. För att denna plikt skall kunna uppfyllas måste staten se till att överleva genom att hjälpa sig själv och maximera sin egen makt. Statens främsta skyldighet och ansvar är alltså att skydda sina egna medborgare vilket sätter realismen emot normen av humanitära interventioner i andra stater. Det är enligt realister motsägelsefullt för staten att riskera sin egen civilbefolkning i strider gällande skydd av annan befolkning från annat håll och därmed är detta enligt realismen inget staten bör eller logiskt sätt skall göra⁵.

5.2 Rationalism

Rationalismen är lite mer svårdefinierad då den enligt Wight är ett slags mellanting av realism och revolutionism (se definition nedan). Det har debatterats mycket kring vilken av de andra två traditionerna rationalismen liknar mest. Förutom detta liknas rationalismen också oftast

⁴ Bellamy, Alex J., *Humanitarian intervention and the Three traditions*, 2003, s. 9

⁵ Bellamy, Alex J., *Humanitarian intervention and the Three traditions*, 2003, s. 9

med ett pluralistiskt tänk kring humanitära interventioner. Trots denna liknelse finns det dock avsevärda skillnader dem emellan. Rationalister hävdar till exempel att humanitär intervention kan komma att vara nödvändig i syfte att skydda en förtryckt befolkning medan pluralister motsätter sig denna tanke. Rationalisten anser också att det finns en naturlig harmoni mellan människors olika intressen och att stater tillsammans kan bygga regler för att gynna varandras existens och välfärd.

Hedley Bull var en av de mest inflytelserika förespråkarna av rationalism och hävdade att de mest grundläggande mänskliga målen vilka är trygghet och välfärd kan uppfyllas endast med hjälp av staters existens och utan staten skulle mänskligheten liknas med naturtillståndet. Bull argumenterar även för att stater på grund av det anarkiska internationella samfundet skapar normer och regler som hjälper dem att uppnå sina mest grundläggande mål vilka är att skydda sin civilbefolkning⁶. Den mest betydande principen gällande detta är principen om icke-ingripande, *non-intervention*. Utan denna princip skulle stater ständigt gå i krig med varandra då ingenting skulle stoppa dem från att blanda sig i varandras angelägenheter. Alltså är denna princip oerhört viktig och väsentlig när det kommer till stater och dess befolknings säkerhet. Bull menar dock att det finns undantag då interventioner kan genomföras trots att det strider mot principen om icke-ingripande men att även dessa undantag är framställda med grund i att humanitära interventioner egentligen är fel. En del pluralister anser idag att enstaka fall av humanitära interventioner är legitima om dem auktoriseras av FN:s säkerhetsråd. Om det är så att medlemsstaterna i säkerhetsrådet röstar för en intervention på grund av anledningar gällande sitt egna nationella intresse försvagas dock denna legitimitet. Rationalisten hävdar att alla sorter av humanitär intervention strider mot principen om icke-ingripande vilken i sin tur är det som uppehåller den internationella ordningen⁷. Dem belyser också det problematiska i avgörandet vad en humanitär nödsituation innebär och när en sådan råder. Bellamy ger flera exempel på hur stater i säkerhetsrådet har agerat och hur dessa rationalistiska tankar kan urskiljas. Kina till exempel accepterade endast den USA-ledda interventionen i Somalia på grund av att staten där hade förfallit. Dem argumenterade för att Somalia inte hade någon suveränitet från början vilket därmed förminskade suveränitetsproblemet vid interventionen. I Kosovo blev NATO hårt kritiserade för vilka åtgärder dem tog till av stater som Kina, Indien och Ryssland. Staters suveränitet och principen om icke-ingripande anses vara svaga staters

⁶ Bellamy, Alex J., *Humanitarian intervention and the three traditions*, 2003, s. 11

⁷ Bellamy, Alex J., *Humanitarian intervention and the three traditions*, 2003, s. 12

bästa försvar och därmed hörs inte dessa rationalistiska argument endast från stater utan också från frivilligorganisationer som exempelvis Amnesty international som riktat kritik mot västledda humanitära interventioner och menar att väpnade insatser strider mot statsuveräniteten. Dessa typer av argument kan man också se bland antikrig och -pacifistgrupper som protesterade mot kriget i Kosovo, Gulfkriget och ”kriget mot terrorismen”. Den rationalistiska traditionen ringar in det mest centrala dilemmat med humanitär intervention nämligen att när en stat intervenerar i en annan stat utan FN:s tillstånd bryter dem mot en grundläggande regel som dem själva förväntar sig att andra stater ska hålla gentemot dem. Rationalismen synliggör alltså att intervenerande stater agerar olagligt och ifrågasätter om den humanitära krisen är så pass omfattande att militära åtgärder verkligen är nödvändigt. Utöver detta belyser rationalismen även det mänskliga lidande som följer av interventionen i form av till exempel dödsoffer, och även den negativa påverkan på miljön⁸.

5.3 Revolutionism

Revolutionism kan till vissa delar liknas med solidaritet vilka båda står för en moralisk universalism. Rationalisterna Wight och Bull som nämns ovan är kritiska till revolutionismen då dem båda anser att moraliska värderingar härstammar från det egna samhället och staten, medan revolutionismen hävdar att dessa inte endast finns inom den egna staten utan överskrider statliga gränser. Wight liknar till och med revolutionism med kommunism och fascism⁹. Den mest fundamentala skillnaden mellan denna tradition jämfört med de två tidigare är ett världssamhälle fullt av individer som prioriteras högre än stater. Stater är från början människans kreation för att kunna få skydd och säkerhet medan staterna sedan utformade regler som avsäger dem detta ansvar när dem inte vill eller kan garantera denna säkerhet vilket gör det hela väldigt paradoxalt. Denna tredje tradition motsäger sig realismen och rationalismens resonemang kring att det mänskliga samhället är kulturellt och territoriellt avgränsat inom statsgränser. De håller inte heller med tanken kring hur stater är något naturligt och oundvikligt utan hävdar alltså att detta är något relativt nytt och konstruerat av

⁸ Bellamy, Alex J., Humanitarian intervention and the three traditions, 2003, s. 13

⁹ Bellamy, Alex J., Humanitarian intervention and the three traditions, 2003, s. 13

oss människor. Revolutionism framför främst tre olika argument för när det är lägligt att utföra humanitära interventioner och vilka principer som ska styra militära insatser.

Det första argumentet är att det finns ett förväntat ansvarstagande från statens sida att skydda och värna om sin civila befolkning. Det finns också en överenskommelse om vad som utgör en humanitär nödsituation. När en stat inte kan uppfylla dessa grundläggande förväntningar utan misslyckas värna om mänsklighetens basala behov kan staten inte heller räkna med suveränitet¹⁰. Det andra argumentet är att skyddet av mänskliga rättigheter har samma värde som skyddet av stater. De insisterar på att det finns praxis som utgör sedvanlig rätt att ingripa och att förutom den lagliga rätten att ingripa finns det även en moralisk skyldighet att ingripa vid humanitära krisituationer¹¹. Det tredje argumentet är att dem anser att det finns utbredda överenskommelser om hur man bör använda militära åtgärder i humanitära interventioner. Den kanske mest utvecklade delen av internationella lagar om mänskliga rättigheter är den som gäller för behandling av krigsfångar, rättigheter för icke-stridande parter och ansvaret hos den intervenerande parten att vara proportionerlig.

5.4 Sammanfattning

Ovan beskrivs Martin Wights tre olika traditioner som urskiljer tre olika sätt att resonera kring humanitära interventioner. Den första traditionen är realism som först och främst betonar att staten har främsta ansvar för sin egen befolkning och är skeptisk till interventioner baserade på humanitära skäl. Wights andra tradition är rationalism som betonar det som anses vara den mest betydande internationella normen i det internationella samhället, principen om icke-ingripande (non-intervention). Ur denna aspekt utmanas själva legaliteten av humanitära interventioner. Sist men inte minst skriver Wight om den tredje traditionen, revolutionism, som främst betonar skyldigheten att skydda människor i nöd oavsett var dem bor. Om inte staten kan upprätthålla en viss nivå av mänskliga rättigheter för sin egen befolkning bör denna inte heller ha full rätt till suveränitet.

¹⁰ Bellamy, Alex J., *Humanitarian intervention and the three traditions*, 2003, s. 14

¹¹ Bellamy, Alex J., *Humanitarian intervention and the three traditions*, 2003, s. 15

6 Humanitär intervention

När mänskliga rättigheter kränks av den egna inhemska staten kräver detta åtgärder av det internationella samfundet i form av humanitära interventioner. FN har som skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna och kan genom säkerhetsrådet genomföra både militära och icke-militära sanktioner. Definitionen av hur hotet mot de mänskliga rättigheterna måste se ut för att en humanitär intervention skall kunna rättfärdigas är vag, men förutsättningarna kan vara humanitär kris, folkmord, pågående krigsförbrytelser eller andra typer av brott mot mänskligheten¹².

I och med slutet på Kalla kriget och under 1990-talet har interventioner runt om i världen expanderat i form av fredsinsatser, humanitära uppdrag och territoriell administration. Legitimiteten gällande exekutiva åtgärder är i fokus och både FN:s lyckade och misslyckade prestationer har bidragit till detta¹³. I Kosovo 1999 gick NATO in, efter ett antal misslyckade försök till förhandlingar, och utförde elva veckors bombningar över landet för att stoppa serbernas attacker mot albanerna. Efter detta sattes Kfor in som en NATO-ledd internationell fredsbevarande styrka på mandat av FN¹⁴. Detta är ett exempel där interventionens legitimitet blivit utmanad och kritiserad. FN har även blivit kritiserade för sitt handlande i Rwanda där deras åtagande att följa principerna kring opartiskhet och neutralitet bidragit till ett misslyckande i att skydda civilbefolkningen från folkmord. Ytterligare svårigheter kring bestämmandet av lämplig gränsdragning gällande de internationella aktörernas ansvar och befogenheter har uppstått i och med den utökade ambitionen kring dessa typer av operationer¹⁵.

¹² Säkerhetspolitik, 2008

¹³ Orford, Anne, 2011, s.7

¹⁴ Säkerhetspolitik, fördjupning Kosovo, 2014

¹⁵ Orford, Anne, 2011, s. 7

6.1.1 Suveränitetsprincipen

Den Westfaliska freden har haft oerhört stor betydelse inom internationella relationer. I och med denna skapades det westfaliska systemet och det moderna statsystemet. Ur detta system myntades sedan staters suveränitet och den anarki som råder dem emellan. Anarkin innebär att staterna inom sitt eget territorium är den högsta auktoriteten som ingen övrig utomstående kan sätta sig över¹⁶. Ur den westfaliska freden grundades ett helt nytt politiskt system som bygger på en mångfald av jämlika suveräna stater. Staterna är självständiga och har absolut och odelbar makt. Suveränitetsprincipen är etablerad som en viktig del av FN-stadgan där alla stater är lika suveräna under internationell lag. Suveräniteten fyller ett flertal funktioner, den främsta i form av statens kanske största och bästa försvar. Utöver detta fungerar även suveräniteten som ett erkännande av staters jämlikhet och lika värde. Suveräniteten är en nödvändighet för att stater ska kunna skapa sitt eget öde och värna om sin egen frihet och identitet¹⁷. Dess omfattning och innebörd har sedan år 1945 dock förändrats. Den westfaliska fredens suveränitet har utvecklats och spelar fortfarande stor roll inom den internationella politiken men har fått en förnyad betydelse i FN-stadgan. Begrepp som mänsklig säkerhet har uppkommit och mänskliga rättigheter väger idag tyngre än tidigare. Rättigheten till suveränitet innehåller i och med mänsklig säkerhet nya krav och även skyldigheter att skydda och ta hand om sin egen befolkning. Detta är ett dubbelt ansvar som innebär att alla stater är skyldiga att respektera varandra som suveräna och därtill skyldiga att respektera mänskliga rättigheter och skydda civilbefolkning¹⁸.

6.1.2 Responsibility to protect

För att maximera sin egen chans till överlevnad agerar staten strategiskt för egen vinning. Statens moraliska ansvar ligger i att skydda sina egna medborgare vilket enligt realismen gör staten i grunden till en motståndare till normen av intervention vid behov att rädda främlingar i andra stater. Enligt den liberala internationalismen däremot är det nödvändigt att hjälpa till i

¹⁶ Haldén, Peter, 2009, s. 120

¹⁷ ICISS, 2001, s. 7

¹⁸ ICISS, 2001, s. 8

andra stater för mänsklighetens bästa¹⁹. När en tyrannisk regim medvetet försummar sin egen civilbefolknings behov av skydd genererar detta i ett hot av den internationella freden och säkerheten. I detta läge krävs intervention för att återuppbygga stabilitet och ordning.²⁰ Teorin den liberala internationalismen förespråkar att det är nödvändigt att under dessa omständigheter ingripa i andra suveräna staters angelägenheter för att sprida liberal demokrati över världen och kunna behålla fred i väst. Ur detta grundar sig den nya normen och principen ”Responsibility to protect” (R2P) med svensk benämning ”skyldighet att skydda”. Den kanadensiska regeringen inrättade ”International Commission on Intervention and State Sovereignty” (ICISS) år 2000 som året senare redogjorde i sin rapport om R2P. R2P har också beskrivit i andra rapporter men jag kommer göra min studie utifrån rapporten skriven av ICISS. Kommissionen argumenterade för att ansvaret för att skydda medborgarna först och främst ligger hos den inhemska staten, men om den av någon anledning misslyckas med att uppfylla denna skyldighet skall det internationella samfundet ingripa. ICISS rapport redogör för tre olika byggstenar som tillsammans skapar villkoren för R2P. Dessa tre är skyldigheten att förhindra, reagera och återuppbygga²¹.

Förhindrandet av konflikter är inte endast av nationell betydelse då ett misslyckande av detta kan skapa stora globala problem som kan komma att kosta stora summor för hela världen. Därför är det en del av det internationella samfundets skyldighet att med stort engagemang genom olika medel i största mån stötta staterna i deras kamp att förutse och förhindra konflikter. Fokus i detta arbete är att finna orsakerna till en konflikt eller det som för stunden gör att konflikten bryter ut för att kunna förhindra att detta sker. Detta görs med hjälp av medel i form av till exempel utvecklingsbistånd, insatser för att skapa dialoger eller ge stöd till lokala initiativ som skall bidra till bättre styrning av samhället och så vidare. Denna del av R2P är viktigt för att det internationella samfundet skall skapa trovärdighet och för eventuell vidare inblandning i staten²².

Andra delen av R2P är skyldigheten att reagera. Om staten misslyckas eller inte är villig att skydda sin egen befolkning kan det internationella samfundets inblandning komma att bli

¹⁹ Barnes, 2013, s. 6

²⁰ Barnes, 2013, s. 8

²¹ ICISS, 2001, s. 17

²² ICISS, 2001, s. 19

nödvändig för att skydda mänskliga rättigheter. Detta är om de förebyggande åtgärderna misslyckats. Till en början handlar denna inblandning om ekonomiska, politiska eller juridiska åtgärder men i extremfall kan även militära åtgärder behövas. När militära åtgärder vidtas krävs det att omständigheterna är så alvarliga att alla andra lösningar är uteslutna²³.

Tredje delen av R2P är skyldigheten att återuppbygga. Återuppbyggandet bör starta direkt efter den militära interventionen som ägt rum i landet i fråga. Det internationella samfundet bör med stort engagemang leda och bidra till denna process. Internationella aktörer samt lokala aktörer, bland annat lokalbefolkningen, ska tillsammans arbeta mot en hållbar fred med bra styrelseformer och god utveckling. Detta kräver stora medel och resurser och en fortsatt vistelse i landet för att se till att interventionen fullföljs och att den underliggande problematiken i landet som från första början bidragit till krissituationen löses. Denna del av R2P är lika viktig som de andra två men har tidigare inte alltid hanterats på rätt sätt. Återuppbyggnaden har visats sig vara bristfällig och landets problematik har efter interventionen varit ett kvarstående faktum. Militär intervention kan även vid denna del av R2P bli nödvändig för att kunna förebygga att humanitära nödsituationer kvarstår eller återkommer²⁴.

Syftet med att införa principen om R2P var främst att minska spänningen i FN-stadgan mellan mänskliga rättigheter och staters rätt till suveränitet och bygga system för hur det internationella samfundet ska samarbeta för att skydda riskgrupper²⁵. Under världstoppmötet år 2005 implementerades principen enhälligt av de Förenta Nationernas (FN) Generalförsamling. Principen om R2P fick sin början som en idé men har utvecklats till en norm som näst intill alla världens regeringar har tagit till sig. Alex J. Bellamy tar i sin bok *Global politics and the responsibility to protect* upp två olika sätt att tänka kring R2Ps omfattning och syfte. Dessa två sätt har speglats i debatten runt principen. Den första aspekten innebär att syftet med R2P är att uppmuntra och övertala stater till att uppfylla sin skyldighet att skydda din befolkning och ge ömsesidigt bistånd i samförstånd. Fokus förflyttas från tvångsinblandning för att istället bidra till icke-tvingande åtgärder som syftar till att uppmuntra och möjliggöra för aktörer att dra sig tillbaka när politisk instabilitet riskerar att

²³ ICISS, 2001, s. 29

²⁴ ICISS, 2001, s. 39

²⁵ Barnes, 2013, s. 9

förvärras och övergå i våldsamheter. Ur denna aspekt anses R2P främst syfta till att förebygga massövergrepp och folkmord²⁶. Förespråkare av den andra aspekten menar att R2P främst är ett svar på dilemmat kring humanitär intervention och syftar till att förhindra upprepning av situationer som i Rwanda där långa perioder av omänsklighet ägt rum²⁷.

²⁶ Bellamy, Alex J., 2011, s. 8

²⁷ Bellamy, Alex J., 2011, s. 8

7 Kosovo

7.1 Bakgrund

Kosovo har ända sedan 600-talet varit ett omstritt landområde. Grunden i konflikten ligger i en oenighet kring vilket folk som besatt området först, där serberna hävdar att området var obefolkat när de anlände, men där albanerna hävdar att deras förfäder illyrierna redan varit bosatta i området vid tillfället för serbernas ankomst. Under medeltiden skapade serberna ett mäktigt serbiskt kungarike där den serbisk-ortodoxa kyrkan grundades år 1219. Det osmanska riket besegrade dock senare serberna och härskade över Kosovo i mer än 500 år, under vilkas styre serber bedrevs och albaner istället uppmuntrades att flytta in. Efter första världskriget, då det osmanska riket föll samman, hoppades många albaner att Kosovo skulle ingå i det nyligen självständiga Albanien, något som inte skedde. Kosovo fick istället ingå i ett serbiskt kungadöme under regent Aleksandar Karađorđević. Som följd av detta blev situationen nu den omvända mot tidigare; albaner fördrevs och förtrycktes till förmån för serbiska invånare. Efter årtal av ytterligare turer kring bestämmandet och rätten över landområdet valdes år 1989 Slobodan Milošević till president i Serbien med ett löfte om att återupprätta serbernas betydelse och år 1990 antog Serbien en ny författning vilken upphävde självstyret för Kosovo. Detta betydde att Kosovo nu styrdes direkt från Serbiens huvudstad Belgrad, med förtryck mot albanerna och deras institutioner i området som följd. Ledaren för Kosovos demokratiska förbund, Ibrahim Rugova, inledde en fredlig kamp för albanernas sak genom att ett ”parallellt samhälle” skapades i Kosovo med institutioner såsom exempelvis albanska skolor inhysta i privata hem. Konflikten trappades snabbt upp och i mitten av 1990-talet bildades Kosovo Liberation Army, ”Kosovos befrielsearmé” (UCK), vars mål var att upprätta ett självständigt albanskt Kosovo, och det med hjälp av våld. Försöken till att lösa konflikten på fredlig väg syntes vara till ända. Efter ett flertal attentat av UCK riktade mot serbiska myndighetspersoner ökade den militära och polisiära serbiska närvaron i området och

spänningarna trappades upp för att under sommaren år 1998 utmynna i fullskaligt krig mellan parterna. Detta ledde till de resolutioner som antogs av FN:s säkerhetsråd i september år 1998²⁸.

7.2 Resolutioner

Den 31 mars 1998 samlades säkerhetsrådets medlemmar för att rösta om resolution 1160 vilken behandlade den eskalerande situationen i Kosovo. I resolutionen, som röstades för av 14 av 15 länder (Kina la ner sin röst med hänvisning till att ärendet borde lösas internt i området), bannlystes försäljning av vapen till Serbien samt infördes ekonomiska sanktioner för att stävja användandet av våld från den serbiska regeringen²⁹.

7.2.1 Resolution 1199

Efter krigets utbrott sommaren år 1998 ansågs det nödvändigt med en ny resolution då resolution 1160 uppenbarligen inte gett önskad effekt på oroligheterna. FN:s säkerhetsråd samlades den 23:e september 1998 för att rösta om resolution 1199, och med 14 röster av 15 för (Kina la ner sin röst med liknande motivering som vid resolution 1160; ärendet ansågs internt och Kina ansåg även att Jugoslavien handlade inom ramarna för sina rättigheter) antogs resolutionen. Resolutionen togs fram som ett svar på de ökande flyktingströmmar som kriget medförde och på kränkningar av mänskliga rättigheter som förekom från både serbiskt och albanskt håll. Några av de krav som framfördes i resolutionen var att stridigheterna mellan alla parter i Kosovo och Jugoslavien skulle upphöra och att en vapenvila skulle upprättas. Både serbisk och albansk ledning uppmanades att omedelbart vidta åtgärder för att förbättra situationen för civilbefolkningen samt att inleda samtal för att lösa krisen. Resolutionens näst sista punkt fastslog att om inte dessa krav genomfördes, samt de krav som framfördes i resolution 1160, skulle ytterligare åtgärder undersökas för att återställa och upprätthålla fred och stabilitet i regionen³⁰.

²⁸ Säkerhetspolitik, Fördjupning Kosovo

²⁹ Förenta Nationerna, Resolution 1160

³⁰ Förenta Nationerna, Resolution 1199

7.2.2 Säkerhetsrådets möte nr. 3930

Den 23 september 1998 samlades säkerhetsrådet till möte i New York för att rösta om resolution 1199 angående situationen i Kosovo. Medlemmar som närvarade och röstade om resolutionen var Bahrain, Brasilien, Kina, Costa Rica, Frankrike, Gabon, Gambia, Japan, Kenya, Portugal, Ryssland, Slovenien, Storbritannien och Nordirland och USA. Röstningen genomfördes genom handuppräckning och resulterade i följande resultat: Fjorton av medlemsstaterna räckte upp handen för resolutionen. Ingen av medlemmarna röstade emot resolutionen. Dock lade Kina ner sin röst och valde därmed alltså att avstå från att rösta. Detta resulterade i att resolutionen gick igenom. Innan och efter röstningen fick varje medlem chans att uttala sig om resolutionen.

Rysslands representant Mr. Lavrov påpekar i sitt uttalande att situationen i och runt Kosovo fortsatt att vara extremt komplicerad. Till följd av att den beväpnade konflikten fortsatt har en stadig ström av människor tvingats på flykt och med vintern i antågande finns en risk för svåra humanitära konsekvenser. I strid med säkerhetsrådets tidigare resolution, 1160, har material och ekonomiskt stöd fortsatt att erbjudas till extremister i Kosovo av utomstående länder, framförallt från Albanien. Detta destabiliserar situationen och ökar spänningarna i området. Det har till dags dato visat sig omöjligt att etablera en dialog mellan Serbien, Jugoslavien och Kosovoalbanerna.

Mr. Lavrov anser att det under dessa omständigheter uppkommit ett akut behov av att ge extra kraft till internationella insatser för att kunna nå en politisk överenskommelse mellan parterna och en normalisering av den humanitära situationen i området. Han anser vidare att resolutionen säkerhetsrådet ska rösta om kommer att leverera detta, samt att resolutionen uttryckligen intygar den jugoslaviska statens suveränitet samt återigen uppmanar Belgrad och kosovoalbanerna att avbryta stridigheterna omedelbart och upprätta en vapenvila för att skapa möjligheter för en dialog mellan parterna och avstyra en humanitär katastrof.

Avslutningsvis ger Mr. Lavrov en klar bild av var Ryssland står i fråga om resolutionen då han säger att den överensstämmer med den ryska federationens hållning vilken framhåller en fredlig lösning på konflikten i Kosovo med grund i att ge autonomi till Kosovo och samtidigt respektera Jugoslaviens territoriella integritet. Ryssland är övertygat om att det inte finns något resonabelt alternativ till en sådan metod då en våldsam internationell intervention

riskerar att destabilisera balkanregionen och hela Europa ytterligare, samt ge ytterligare konsekvenser för det internationella systemet på lång sikt³¹.

Kina var det enda landet som la ner sin röst i omröstningen. Representanten Mr. Qin Huasun talade för Kina och motiverade beslutet som följer; enligt Kina har situationen i Kosovo alltid varit en intern fråga att lösa för Jugoslavien själva. Med utgångspunkt från den, av det internationella samfundet erkända, principen om respekt för och bevarandet av suveränitet och territoriell integritet för Jugoslavien, argumenterar Mr. Qin Huasun för att konflikten enbart kan, och bör, lösas av det jugoslaviska folket själva på deras eget vis. Kina uppskattar vidare den jugoslaviska regeringens försök att lösa konflikten på fredlig väg, och menar på att situationen i Kosovo i själva verket stabiliseras. Kina ser dock allvarligt på aktioner som inneburit en försvåring för flyktingar att återvända till området vilket förlängt och försvårat den humanitära krisen, och detta av politiska anledningar för att hålla kvar uppmärksamheten för situationen från det internationella samfundet. Kina ser inte situationen i Kosovo som ett hot mot internationell fred och säkerhet. Mr. Qin Huasun vill sedan upprepa att många av länderna i området är multi-etniska och att om säkerhetsrådet beslutar om involvering i dispyten utan förfrågan från tidigare nämnda länder, eller går ännu längre och sätter press på eller hotar det berörda landets regering, skulle det innebära ett ofördelaktigt prejudikat samt innebära vidsträckta negativa konsekvenser. Kinas representant avslutar sitt anförande med att sammanfatta sin syn på resolutionen som helhet genom att påpeka att resolutionen inte till fullo övervägt situationen i Kosovo samt den jugoslaviska statens rättigheter. Mr. Qin Huasun varnar för att den istället kan leda till en ökad spänning mellan separatister och terrorister i området genom en förstärkning av båda dessa parter. Kina beslutar därför att inte stödja resolutionen och att istället lägga ner sin röst³².

Storbritanniens representant Sir Greenstock påpekar att president Slobodan Milošević, trots försök från det internationella samfundet att hitta en lösning, fortsätter att sanktionera brutalitet och förtryck mot sina medmänniskor. ”Kosovos befrielsearmé”, UCK, har bidragit till krisen. Sir Greenstock fortsätter med att räkna upp tre punkter resolutionen ska hjälpa till med; att få de två stridande parterna att omedelbart ingå vapenvila samt påbörja en politisk dialog, tydligt redogöra för president Slobodan Miloševićs skyldigheter och förpliktelser

³¹ Förenta Nationerna, säkerhetsrådets möte nr. 3930, s. 2

³² Förenta Nationerna, säkerhetsrådets möte nr. 3930, s. 3

(inkluderat att stoppa förtrycket och att underlätta för flyktingar att återvända till sina hem), samt slutligen visa att det internationella samfundets tålamod är slut. Storbritannien anser att president Slobodan Milošević är direkt ansvarig och att om han ignorerar sina skyldigheter, och istället fortsätter sanktionera militärt förtryck, riskerar det internationella samfundets kraftfulla reaktion. Slutligen anser Storbritannien att försämringen av situationen i Kosovo är ett hot mot freden och säkerheten i regionen³³.

USA, och dess representant Mr. Burleigh, inleder sitt anförande med att understryka att de starkt stöder resolutionen och att den understryker landets växande oro över att Belgrads agerande har skapat en potentiellt katastrofal humanitär situation, speciellt med vintern i antågande. Resolutionen ökar trycket på Belgrad att förhandla på allvar med kosovoalbanerna för att finna en politisk lösning som innebär demokratiskt självstyre för Kosovos folk. Resolutionen understryker också att situationen utgör ett allvarligt hot mot freden och säkerheten i regionen, enligt USA. USA avslutar med att säga att säkerhetsrådet genom resolutionen sänder ett starkt meddelande om att dess medlemmar inte tolererar fortsatt våld, förtryck och kränkningar av mänskliga rättigheter i Kosovo³⁴.

³³ Förenta Nationerna, säkerhetsrådets möte nr. 3930, s. 4

³⁴ Förenta Nationerna, säkerhetsrådets möte nr. 3930, s. 4

8 Libyen

8.1 Bakgrund

Libyen är en stat i Nordafrika som blev självständigt år 1951. Sedan år 1969 stod Muammar Ghadaffi som ledare över staten och dess befolkning. Ghadaffi styrde i hela fyrtiotvå år men blev av med makten år 2011. Detta som följd av inbördeskrig och oroligheter i landet under en lång period. Inbördeskriget tog sin början i en enorm protestvåg som spridit sig från olika delar av arabvärlden³⁵.

Libyen har många år tillbaka i praktiken varit känt för att inte värna om mänskliga rättigheter. Staten har i omgångar förbundit sig till många olika internationella överenskommelser kring mänskliga rättigheter. Exempel är FN:s konventioner om sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter, medborgerliga och politiska rättigheter, avskaffande av all rasdiskriminering och så vidare. De har också anslutit till flera olika deklARATIONER, bland annat både den Arabiska och Afrikanska deklARATIONEN för mänskliga rättigheter. Dock är statens engagemang förklarar på papper men ser annorlunda ut i praktiken. Första gången kritik mot Libyen angående detta uttrycktes offentligt var genom organisationen Human Rights Watch (HRW) år 2009 som under längre tid studerat och bevakat Libyens bristande mänskliga rättigheter³⁶.

I och med gripandet av advokaten och människorättsaktivisten, Fathi Terbil, bröt våldsamma protester ut mot Ghadaffi i Libyen. Demonstrationerna spred sig snabbt över landet från stad

³⁵ Nationalencyklopedin, 2014.

³⁶ Hernbäck - Johnson, 2012, s.177ff.

till stad med många dödsoffer. Rebeller stod mot regeringsstyrkor och resulterade i inbördeskrig. Civila besköts av både stridsvagnar och flygplan i syfte att stoppa rebellerna.³⁷ Den 17 mars 2011 antog FN:s säkerhetsråd resolutionen om att införa en flygförbudszon över Libyen för att förhindra beskjutningarna mot civilbefolkningen. Militära medel sattes också in för att skydda befolkningen. FN:s beslut kring interventionen gick väldigt fort och NATO tog snabbt över det största ansvaret. Röstningen bestod av tio röster för ett ingripande, inga röster emot men däremot fem uteblivna vilka var Brasilien, Kina, Ryssland, Tyskland och Indien.³⁸ Eftersom att många länder exempelvis USA och Italien med flera egentligen hade olika anledningar till att vara emot ingripandet i Libyen var därmed det snabba beslutet av FN något förvånande³⁹.

8.2 Resolutioner

Den 26 februari 2011 samlades säkerhetsrådets medlemmar för att rösta om resolution 1970. Resolutionen röstades igenom på grund av djup oro över situationen i Libyen. Oron grundade sig i det rådande systematiska kränkandet av mänskliga rättigheter och våldet från den egna staten mot civilbefolkningen vilket kan förklaras som brott mot mänskligheten. Resolutionen uttrycker också oro för bristen på medicinska tillgångar för de skadade och de flyktingar som tvingas fly undan våldet i Libyen⁴⁰. Åtgärder i form av ett vapenembargo vidtogs där medlemsstaterna omgående skulle förhindra och avsluta all form av vapenhandel med Libyen, inkluderat både direkt och indirekt leverans och försäljning av vapen och tillhörande material⁴¹. När oroligheterna i Libyen fortsatte trots denna resolution skrevs ett utkast av ännu en resolution, resolution 1973.

8.2.1 Resolution 1973

³⁷ Hernbäck - Johnson, 2012, s. 326f.

³⁸ Säkerhetspolitik, 2014

³⁹ Hernbäck – Johnson, 2012, s.329ff

⁴⁰ Förenta Nationerna. Säkerhetsrådet resolution 1970, s. 1.

⁴¹ Förenta Nationerna. Säkerhetsrådet resolution 1970, s. 3

FN:s säkerhetsråd skapade resolution 1973 när oroligheterna i Libyen, trots beslut om tidigare resolution, inte minskat. Våldsamheterna mot civilbefolkningen eskalerade och Ghadaffi hade nu offentligt riktat allvarliga hot mot invånarna i staden Benghazi. Han kallade rebellerna för kackerlackor och hotade med att gå från dörr till dörr och avrätta var och en av dem⁴². Säkerhetsrådet samlades nu alltså ännu en gång den 17 mars 2011 för att rösta om en ny resolution. Denna resolution visar på hårdare åtgärder för att stoppa de massiva kränkningarna av mänskligheten som fortfarande pågick. Jämfört med tidigare resolution används ett skarpare språk och högre krav. Oron i denna resolution är i stort sätt liknande tidigare resolution men mer omfattande. De beklagar sig över hur den Libyska regeringen har misslyckats med att uppfylla tidigare ställda krav. Resolutionen uttrycker oro kring hur våldet mot civilbefolkningen i Libyen har ökat och den stigande siffran av dödsoffer. De fördömer de fortgående systematiska kränkningarna av mänskliga rättigheter, tortyr och de avrättningar som utförs utan ordentlig rättslig prövning. De betonar ytterligare att de Libyska myndigheterna ska uppfylla sina skyldigheter enligt internationell humanitär rätt och att de rådande attackerna mot civilbefolkningen kan utgöra brott mot mänskligheten. De fastställer här också att situationen i Libyen fortsätter att vara ett stort hot mot internationell säkerhet och fred. Ytterligare åtgärder för att skydda mänskliga rättigheter vidtas i form av en flygförbudszone över Libyen. Förbudet gäller alla flygningar i libyskt luftrum förutom gällande humanitärt bistånd i form av mat, medicin och så vidare. Även flygningar som är nödvändiga för att vidmakthålla flygförbudszonen är undantag⁴³. Det är samma medlemmar som deltar i röstningen kring denna resolution som i den tidigare röstningen om resolution 1970.

8.2.2 Säkerhetsrådets möte nr. 6498

Den 17 mars 2011 samlades säkerhetsrådet till möte i New York för att rösta om resolution 1973 angående situationen i Libyen. Medlemmar som närvarade och röstade om resolutionen

⁴² Barnes, John, 2013. *The Responsibility to Protect, The Failure of the UN to stop Mass Atrocity Crimes in Syria*

⁴³ Förenta Nationerna. Säkerhetsrådet resolution 1973.

var Bosnien och Hercegovina, Brasilien, Colombia, Frankrike, Gabon, Tyskland, Indien, Libanon, Nigeria, Portugal, Ryssland, Sydafrika, Storbritannien och USA⁴⁴. De fyra medlemmarna som hjälptes åt att skapa utkastet som alla medlemmarna under mötet hade framför sig var Frankrike, Libanon, Storbritannien och USA⁴⁵. Röstningen genomfördes genom handuppräkning och slutade med följande resultat: Tio av medlemsstaterna räckte upp handen för resolutionen vilka var Bosnien och Hercegovina, Colombia, Gabon, Frankrike, Sydafrika, USA och Storbritannien. Ingen av medlemmarna röstade emot resolutionen. Dock lade de fem staterna Brasilien, Kina, Tyskland, Indien och Ryssland ner sina röster och valde därmed alltså att avstå från att rösta. Detta resulterar i att resolutionen trots frånvarande röster gick igenom⁴⁶. Efter röstningen fick varje medlem chans att uttala sig om varför de valt att rösta som de gjort. Nedan redogörs för de permanenta medlemmarnas argument.

Frankrike var ett av länderna som skapade utkastet från första början och är därmed en självklar röst för förslaget och gjorde sitt uttalande innan röstningen. Frankrikes representant Mr. Juppé inleder genom att prata om den förvandling världen är på väg att göra. Från Nordafrika till Persiska viken sprider sig en anda av demokrati, mognad och ansvar och den nya Arabiska våren, menar Frankrike, är positiv för alla. I och med denna utveckling är det allas skyldighet och ansvar att finnas tillgängliga och hjälpas åt för en fortsatt framgång i världen. Med detta menas det att hjälpa och stötta varje befolkning mot frihet och i skapandet av sin egen framtid. Den libyske befolkningen har senaste tiden förtryckts av sin egen ledare och har trots uppmaningar om fred tvingats till ett fortsatt lidande då dessa uppmaningar ignorerats. Frankrike menar att det som gjorts hittills i och med tidigare resolution inte är tillräckligt eftersom att Ghadaffi och hans trupper fortfarande handlar i strid mot mänskliga rättigheter vilket de menar i enlighet med resolution 1970 kan vara brott mot mänskligheten. Civilbefolkningen får inte överges och falla som offer och därmed lägger Frankrike sin röst för ytterligare ingripande⁴⁷. Frankrike uppmanar alla medlemmarna i säkerhetsrådet att anta förslaget som ny resolution. Genom att göra detta kan dem framförallt i samarbete med arabstaterna inrätta en flygförbudszon över Libyen och ta till övriga åtgärder som kan bli

⁴⁴ Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498

⁴⁵ Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498, s. 2

⁴⁶ Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498, s. 3

⁴⁷ Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498, s. 2

nödvändiga med syfte att stoppa brotten mot mänskligheten och förhindra attacker mot staden Benghazi. Eftersom att tidigare åtgärder inte åstadkommit fred är detta förslag högst nödvändigt för att kunna skydda libysk civilbefolkning och territorium. Frankrike menar också att varje dag räknas och att dessa åtgärder bör genomföras så snart som möjligt⁴⁸.

Storbritannien röstade för resolutionen. Storbritanniens talesman Sir Mark Lyall Grant inleder sitt uttalande genom att på ett bestämt och tydligt sätt betona hur illa situationen i Libyen är trots införandet av tidigare resolution 1970. Libyska regeringen har förlorat all legitimitet, den är våldsam och använder vapen mot civilbefolkningen. Ghadaffis regim har inte uppfyllt kraven från tidigare resolution utan förbereder nu istället en attack mot staden Benghazi med en miljon invånare. Ghadaffi har offentligt konstaterat att ingen nåd kommer att visas. Hela det internationella samfundet beklagar sig över Ghadaffis regims våldsamma frammarsch och kräver att säkerhetsrådet agerar för att få stopp på dessa våldsamheter. Arabstaterna har varit särskilt tydliga i sina krav och påtrycker införandet av en flygförbudszon över Libyen. Storbritannien välkomnar att säkerhetsrådet agerar kraftfullt som svar på situationen i Libyen. Resolutionen kräver att Ghadaffi inför eldupphör, ett införande av en flygförbudszon, auktoriserar alla medlemsstater att ta till alla nödvändiga åtgärder för att skydda libysk befolkning och så vidare. Storbritannien är helt redo för att ta hela sitt ansvar gentemot mänskligheten och införa resolution 1973⁴⁹.

USA röstade för resolutionen. De anser att säkerhetsrådets syfte klart och tydligt är att skydda oskyldig civilbefolkning. Trots starka sanktioner som infördes i och med den tidigare resolutionen och de försöken att stoppa våldet har ändå Ghadaffi och hans styrkor fortsatt att systematiskt kränka den libyska befolkningens mänskliga rättigheter. Dagens resolution är en kraftfull åtgärd för att försöka lindra nödsituationen i Libyen. USA röstar för resolutionen för att hindra det som nu sker i Libyen och det libyska folket. Vid sidan av resolutionens innebörd betonar även representanten Ms. Rice att USA stöttar det libyska folkets kamp om deras universella rättigheter och deras rätt till att bestämma sin egen framtid⁵⁰.

⁴⁸ Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498, s. 3

⁴⁹ Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498, s. 4

⁵⁰ Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498, s. 5

Ryssland var en av två av de permanenta medlemsstaterna i säkerhetsrådet som valde att inte delta i röstningen. Mr. Churkin som representerar Ryssland inleder med att berätta att det finns flera olika anledningar till detta. Ryssland anser fortfarande att allt våld mot Libyens civilbefolkning är oacceptabelt. Alla attacker mot befolkningen och kränkningar mot mänskliga rättigheter måste upphöra genast. Detta står dem fortfarande fast vid. Dem utgår ifrån sina förväntningar om tidigare resolution som måste bli uppfylld av de libyska myndigheterna vilket fortfarande inte har hänt. Flygförbudszonen var på Arabförbundets initiativ som direkt åtgärd för att skydda civilbefolkningen. Ryssland gav största uppmärksamhet till denna begäran och deltog aktivt i diskussionen till resolutionens utkast. Trots detta engagemang hävdar Ryssland att många frågor från dem och andra medlemmar förblev obesvarade. Dessa frågor handlar bland annat om hur flygförbudszonen ska verkställas, vilka exakta insatsregler som kommer att gälla och vilka begränsningar det skulle finnas för användningen av våld. Ryssland ansåg att utkastet förändrades och bestämmelser introducerades i texten som skulle kunna tillåta omfattande militär intervention. Mr. Churkin betonar gång på gång i sitt uttalande att Ryssland är starka förespråkare av att skydda civilbefolkningen och mänskliga rättigheter och är övertygade om att det bästa sättet att göra det på är ett omedelbart eldupphör. Detta är det bästa sättet för att få en långsiktig stabilitet i Libyen medan våld endast kommer att orsaka mer lidande. Ryssland anser att passionen som finns hos vissa medlemsstater att använda militär kraft är olyckligt och beklagligt⁵¹.

Kina var den andra rösten som lades ner av de permanenta medlemsstaterna i säkerhetsrådet. Kina är oerhört bekymrade över situationen i Libyen och stöttar säkerhetsrådets antagande av nödvändiga åtgärder för att stabilisera det rådande läget. Kina betonar att säkerhetsrådet bör under sina åtgärder följa vad som står i FN-stadgan, internationella normer och respektera Libyens suveränitet, självständighet och territoriella integritet. Kina anser istället att säkerhetsrådet ska lösa krisen i Libyen med fredliga medel. Utifrån Kinas uttalande är det tydligt att dem har stora problem med resolutionen när det kommer till militära åtgärder. Kina är alltid emot våld. Kina uppskattar säkerhetsrådets för deras engagemang i Libyen och lägger vikt vid fredliga åtgärder men väljer alltså att lägga ner sin röst⁵².

⁵¹ Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498, s. 8

⁵² Förenta nationerna. Säkerhetsrådets möte nr.6498, s. 10

9 Analys

I detta avsnitt följer en genomgång av FN:s säkerhetsråds fem permanenta medlemsstaters argument för och emot intervention med utgångspunkt ur de teorier som tidigare presenterats. Analysens tonvikt ligger på att urskilja eventuella skillnader mellan länders argument före respektive efter införandet av R2P år 2001, med situationer i Kosovo och Libyen som grund, för att på så sätt utläsa vilken effekt R2P haft i praktiken.

9.1 Ryssland

I Kosovofallet röstade Ryssland för resolution 1160 samt 1199. Landet tar ett avstamp i den rationalistiska teorin i sin argumentation, då Mr.Lavrov framhåller vikten av att lösa konflikten på fredlig väg, med stor respekt för Jugoslaviens territoriella integritet och med en grund i att ge Kosovo autonomi. Det rationalistiska synsättet är grundat i en uppfattning om att följa non-intervention-principen i vilken en fredlig lösning på konflikter föredras och där stor respekt hyses för de inblandade ländernas integritet, något som stämmer väl överens med Rysslands argument. Frågan om Kosovos autonomi är även förknippad med suveränitetsprincipen och Ryssland visar genom sitt ställningstagande att de också är för autonomi i regionen, vilket delvis är motsägelsefullt då de även kraftfullt stöder resolutionerna och därmed i förlängningen stöder dessa interventioner. Ryssland gör även klart att de inte ser något alternativ till en fredlig intervention, vilket kan ha färgat deras uppfattning om NATO efter NATO:s bombningar av Kosovo under år 1999, då NATO på eget mandat tog beslut om en våldsam intervention, utan säkerhetsrådets godkännande. Denna diskrepans mellan olika åsikter kan vara en del av orsaken till oroligheterna som finns idag mellan Ryssland och NATO, även om tanken är något spekulativ.

I Libyenfallet valde Ryssland att lägga ner sin röst i omröstningen om resolution 1973 då de inte ansåg att resolutionen besvarade deras och andra länders frågor om olika saker. En betydande fråga var att resolutionen inte klargör vilka begränsningar det skulle finnas för användningen av våld, och Ryssland betonar vikten av att skydda civilbefolkningen och de mänskliga rättigheterna. De anser att en militär intervention leder till ökat lidande för boende i regionen.

Ryssland följer den rationalistiska linjen även här men med ännu mer fokus på att förhindra mänskligt lidande. Det går att utlösa ett starkare fokus från Rysslands sida på att upprätthålla suveränitetsprincipen under Libyenfallet än Kosovofallet i och med att landet vid omröstningen gällande Libyen valde att lägga ner sin röst och därmed indirekt verka för “non-intervention”.

De nämner inte uttryckligen R2P i sin argumentation med det går att utläsa ett starkare engagemang för mänskliga rättigheter och minskat lidande då de gång på gång betonar skyldigheten att skydda civilbefolkningen, vilket är en retorik som inte framgår lika tydligt i Kosovofallet. Utöver denna skillnad förefaller Ryssland agera på liknande grunder före och efter införandet av R2P, vilket i så fall talar emot en större effekt av principens implementering.

9.2 Kina

Kina var, som tidigare nämnts, det enda landet som valde att lägga ner sin röst. De ansåg att situationen i Kosovo var ett internt problem som boende i regionen själva måste lösa. De betonade Kosovos suveränitet och uppmuntrar en fredlig lösning men är ovilliga att själva blanda sig i. De såg inte situationen i Kosovo som ett hot mot internationell fred och säkerhet, och Kina såg därmed inte tillräcklig anledning att ingripa. Detta agerande faller under den realistiska teorin, där betoning ligger på staters suveränitet och där en stats civilbefolkning ska ansvaras för av den egna staten, utan inblandning utifrån. Det går alltså att uttyda ett tydligt

fokus på att hedra suveränitetsprincipen i Kinas agerande, och att låta Kosovos sak vara deras egen.

I Libyenfallet antog Kina en liknande position, där de även här lade ner sin röst i resolutionsomröstningen. Det fanns fortfarande ett stort fokus på statens suveränitet och integritet och trots att R2P-principen införts går inte att utläsa en större vilja att ta ansvar för civilt lidande från Kinas sida jämfört med situationen i Kosovo, men en märkbar skillnad är skillnaden i retorik. Där Kina i Kosovofallet antog en mer reserverad ställning med hänvisning till suveränitetsprincipen har de i Libyenfallet antagit en mer positiv ställning till själva interventionen, men dock med ett fortsatt uttalat motstånd mot en militär sådan. Detta kan vara en effekt av R2P-principens införande, men omröstningsresultaten blir i Kinas fall detsamma.

Sammanfattningsvis är skillnaderna i Kinas argument före och efter principens införande alltför små för att kunna avgöra om R2P-principens införande haft någon verklig effekt i det här fallet.

9.3 Storbritannien

Storbritannien röstade, angående situationen i Kosovo, för resolution 1160 och senare 1199.

Storbritanniens argument i Kosovofallet utgörs av ett missnöje gentemot President Slobodan Milošević där han anses ha svikit sitt förtroende och att han, som direkt ansvarig för situationen, har ignorerat sina skyldigheter. De tar en kraftfull stans *för* intervention på ett sätt som varken Ryssland eller Kina tidigare gjort vilket tyder på en revolutionistisk grundsyn, där värnandet om mänskliga rättigheter är lika viktigt som att värna om en stats suveränitet. Storbritannien kan alltså redan här, innan införandet, sägas förespråka R2P och hotar till och med en kraftfull reaktion om inte kraven som resolutionen för med sig uppfylls.

Storbritannien röstade även i Libyenfallet för resolutionen. De visar fortsatt på ett revolutionistiskt anda, framför allt då de påpekar att den libyska regeringen förlorat all sin legitimitet och att de därmed stödjer en kraftfull intervention för att stoppa kriget. De säger

vidare att de är redo att ta hela sitt ansvar genom ett upprätthållande av mänskliga rättigheter i Libyen, vilket är en delvis ny typ av retorik som kan vara en effekt av införandet av R2P.

Sammanfattningsvis är suveränitetsprincipen lägre prioriterad hos Storbritannien än vad ovan beskrivna medlemsstater i FN:s säkerhetsråd gjort gällande i Kosovofallet, vilket ytterligare visar på nationens revolutionära tankesätt. Vad gäller skillnader mellan nationens agerande i de båda fallen kan noteras en viss skiftning gentemot upprätthållande av mänskliga rättigheter efter R2P:s införande, men med tanke på antalet okända faktorer är en analys av de reella effekterna svår.

9.4 USA

USA röstade, angående situationen i Kosovo, för resolution 1160 och senare 1199. De ger ett starkt stöd för resolution 1199 där de argumenterar för att situationen utgör ett hot mot fred och säkerhet i regionen och att resolutionen sänder ett starkt meddelande om att våld inte tolereras. USA förefaller i stort sett följa en revolutionistisk teori, dock med ett mer nedtonat språkbruk än Storbritannien. De är för en intervention och sänder också en signal, med sitt sista inlägg, om att en eventuell militär intervention inte är en omöjlighet.

I Libyenfallet röstade USA för resolution 1973 med hänvisning till en önskan om att stoppa de systematiska kränkningar mot mänskliga rättigheter som pågick, och att bidra till en rätt för det libyska folket att bestämma över sin egen framtid. Här kan urskiljas ett större fokus på den mänskliga faktorn gentemot Kosovo-fallet, med en tydlig inriktning mot att stoppa lidande och förtryck som huvudargument för interventionen. Även gällande USA:s argument är den största skillnaden mellan nationens agerande i de båda fallen retoriken, snarare än det faktiska agerandet.

9.5 Frankrike

Att utläsa en förändring i Frankrikes agerande är svårt då de avstod från att kommentera sitt handlande, och situationen i stort, vid omröstningen av resolution 1199 angående situationen i Kosovo.

I Libyenfallet däremot, intar Frankrike en starkt revolutionistisk ställning där de menar på att civilbefolkningen inte får falla offer för kränkningar av mänskliga rättigheter och att alla nationer har ett ansvar och en skyldighet att hjälpa och skydda varje befolkning mot förtryck. Detta tankesätt stämmer väl överens med principen om R2P, och är nästintill en motpol mot suveränitetsprincipen vilken ger stater snarare än civilbefolkning rätt till frihet. Det är en reell möjlighet att Frankrikes agerande under Libyenfallet var starkt färgat av införandet av R2P.

10 Slutsats

Uppsatsen har ingående studerat argumenten hos de permanenta medlemsstaterna i FN:s säkerhetsråd inför interventionerna i Kosovo och Libyen. Med utgångspunkt i Martin Wights teori kring de tre traditionerna; realism, rationalism och revolutionism, som motsvarar tre olika inställningar till humanitära interventioner, tolkas staternas argument i analysen. Uppsatsens syfte har varit att undersöka om dessa stater har ändrat sitt handlande och sin inställning till humanitära interventioner i och med införandet av R2P-principen. Efter noga genomgång av argumenten inför interventionen i Kosovo och i Libyen finner jag ingen större skillnad i hur staterna väljer att agera och därmed alltså hur de väljer att rösta. Däremot skiljer sig retoriken. Inför interventionen i Kosovo var det stort fokus på statens rättigheter och statens suveränitet och liknande. Inför interventionen i Libyen handlar argumenten mer om mänskliga rättigheter, individen och det internationella samfundets skyldighet att skydda. Denna ändring i hur staterna väljer att uttala sig kan självklart vara en slump då uppsatsen endast behandlar två fall, men det är möjligt att detta är en följd av införandet av R2P. Jag tror att det har skett en förändring i det internationella samfundets inställning till humanitära interventioner. I Libyenfallet kan man urskilja att staten inte har samma betydelse som innan och staternas vilja att på ett tydligare sätt betona hur viktigt de tycker det är med mänskliga rättigheter och att genom framförallt fredliga medel skydda även annan befolkning på andra platser i världen. Det internationella samfundets inställning till humanitära interventioner har absolut förändrats, dock finner jag det svårt att peka på att det endast beror på R2P men jag tror absolut denna princip haft stor betydelse för hur FN:s säkerhetsråds medlemsstater väljer att uttrycka sig.

Avslutningsvis vill jag påpeka att en mer omfattande studie hade kunnat leda till en mer definitiv slutsats, och att antalet okända faktorer i form av exempelvis länders dolda motiv till intervention, antagligen har påverkat mer än önskvärt för denna studie.

11 Referenser

- Barnes, John, 2013. The Responsibility to Protect, The Failure of the UN to stop Mass Atrocity Crimes in Syria, LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Bellamy, Alex J., Global politics and the responsibility to protect, 2011. Routledge.
- Bellamy, Alex J., Humanitarian Intervention and the Three Traditions, 2003. Global Society Vol. 17, No. 1. Carfax Publishing.
- Förenta Nationerna. Säkerhetsrådet resolution 1970. (S/RES/1970). Tillgänglig: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_02/20110927_110226-UNSCR-1970.pdf
- Förenta Nationerna. Säkerhetsrådet resolution 1973. (S/RES/1973). Tillgänglig: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_03/20110927_110311-UNSCR-1973.pdf
- Förenta Nationerna. Säkerhetsrådets möte nr 6498, New York, 17 mars.(S/PV.6498).
Tillgänglig: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.6498
- Förenta Nationerna. Säkerhetsrådets resolution 1160. (S/RES/1160).
Tillgänglig: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1160%20\(1998\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1160%20(1998)).
- Förenta Nationerna. Säkerhetsrådets resolution 1199. (S/RES/1199).
Tillgänglig: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1199%20\(1998\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1199%20(1998)).
- Förenta Nationerna. Säkerhetsrådets möte nr. 3930, New York, 23 september. Tillgänglig: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.3930.
- Haldén, Peter, 2009. 1648 – Den westfaliska freden (red.), Nordic academic press.
- Hernback, Eva - Göran Johnson, 2012. Libyen, Från Tripolitanien till Ghadaffis sista dagar, Nordstedts Förlagsgrupp AB.
- ICISS, Report of the international commission on intervention and state sovereignty, [elektronisk] 2001. Responsibility to protect, Ottawa, International Development Research Centre.
- NE - Nationalencyklopedin, Hemsida, [elektronisk] 2014. Libyen.
Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/libyen>

Hämtdatum: 2014-11-15.

Säkerhetspolitik, Hemsida, [elektronisk] 2014. Fördjupning Kosovo. Tillgänglig:

<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Kosovo/Fordjupning/>

Säkerhetspolitik, Hemsida, [elektronisk] 2014. Fördjupning Libyen.

Tillgänglig: <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Libyen/Fordjupning-Libyen/>

Hämtdatum: 2014-11-24.

Teorell, Jan – Torsten Svensson, 2007. Att fråga och att svara, Malmö, Liber AB.